

та «Великий Луг». Це збільшить відносні показники ПЗФ в структурі землекористування. Індикатором реалізації другого завдання стане збільшення лісистості території та зростання запасів деревини, при чому, в областях з найнижчими показниками лісистості в Україні.

Стефанишин Дмитро

Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України

КІЛЬКА УРОКІВ КАТАСТРОФИ НА КАХОВСЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ: ЧИ БУДУТЬ ВОНИ ВИВЧЕНІ ТА НАЛЕЖНО ВРАХОВАНІ У МАЙБУТНЬОМУ?

Урок 1. Не власний, не національний проєкт, яким би масштабним він не був, наскільки б він не впливав на соціально-економічний розвиток країни в цілому, не сприяв індустріалізації і аграрному виробництву в межах її окремих регіонів, але ідея створення якого була привнесена ззовні, і при реалізації якого практично не враховувалися національні інтереси, особливо інтереси автохтонного населення, може так і не стати такою цінністю для майбутнього суспільства, щоб його втрата однозначно їм сприймалася і розглядалася як національна трагедія. Чи могло з'явитися Каховське водосховище, яким воно було до катастрофи, в інших історичних умовах? Питання ніби риторичне. Але чому тоді настільки дискусійним є питання відновлення Каховського водосховища в його попередньому статусі? Давайте чесно визнаємо, що частина інтелектуальної еліти країни сприймає цю катастрофу з позиції «не було б щастя, то нещастя допомогло».

Урок 2. Прості рішення можуть бути комплексними і системними, сприяти одночасному вирішенню кількох складних проблем, наприклад, як у випадку Каховського водосховища – це досягалось за рахунок зосередження в ньому великого об'єму води (до третини ємності всіх вітчизняних водосховищ і до 25% загальної їх корисної ємності), що забезпечувало достатньо простий доступ до водних ресурсів для багатьох споживачів на значній території півдня країни. Прості рішення приваблюють носіїв рішень, особливо тих, котрі не схильні до компромісів, бо компроміси ускладнюють прийняття рішення по суті, потребують врахування різних, в тому числі і взаємовиключних факторів та критеріїв. Крім того прості рішення в природокористуванні, нехай і «комплексні» («системні») можуть створити ілюзію можливості забезпечення, при необхідності, доступу до практично необмеженого ресурсу і одночасної реалізації на його базі різних цілей. В результаті такого комплексного рішення на прикладі Каховського водосховища виникла ситуація катастрофічної залежності від його функціонування вітчизняної електроенергетики (до 17% від всієї встановленої потужності всіх вітчизняних електростанцій), промисловості, водного господарства, сільського господарства, економіки і життєдіяльності населення півдня країни.

Урок 3. Без компромісів, хоча б на рівні співставлення «витрат-вигод» в межах обмеженості ресурсів та важливості застосування принципу заміщення цілей, неможливо забезпечити диверсифікацію ризиків, якої б сфери діяльності людини це не стосувалося. Наприклад, один з «інженерних» уроків катастрофи на Каховському гідровузлі може полягати в тому, що рішення щодо суміщення функцій, а саме, функцій водоскиду і греблі (в межах водозливної греблі), енергетики, водоскиду і греблі (в межах будівлі гідроелектростанції), хоча і було безперечно оригінальним і економічно вигідним рішенням, не сприяло диверсифікації ризику в контексті безпеки гідроспоруд. Зрештою, будь-яка діяльність, в тому числі і природоохоронна, завжди виправдовувалася, виправдовується і буде виправдовуватися метою поліпшення умов життя людей, наданням їм певних послуг. Наприклад, в Австрії, особливо цінні природні ресурси (об'єкти природно-заповідного фонду тощо) отримують статус критичної інфраструктури, яка надає добре відомі нам «екосистемні послуги», а рішення, зокрема ті, що стосуються гідроенергетики чи водопостачання, в обов'язковому порядку приймаються на основі жорстких компромісів, коли приростити вигоду від будь-якої діяльності неможливо без збільшення витрат на неї, включно зі збільшенням ризику потенційних комерційних збитків.

Урок 4, теж не втішний. Катастрофа на Каховському водосховищі показала, що ми поки що не схильні до розроблення компромісних рішень щодо його майбутнього навіть за відсутності фізичної можливості їх реалізації на практиці.

Клімов Сергій, Козішкурт Світлана, Білецький Анатолій

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ВПЛИВ ДЕФІЦИТУ ВОДИ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Південний Степ України займає площу у 4,7 млн. гектарів, з яких сільськогосподарські угіддя становлять 1,8 млн. гектарів, зокрема 1,2 млн. гектарів орних земель. Ґрунти південного Степу розвивалися в умовах посушливого клімату, близького залягання ґрунтових вод, збідненого трав'яного покриву з підвищеними запасами солей у верхніх шарах.

Потенційна родючість степових ґрунтів, обмежена недостатнім природним водозабезпеченням, була вирішена шляхом гідромеліорацій. Зрошення забезпечувало оптимальний водно-повітряний режим та регулювало сольовий режим у зоні аерації ґрунту, підтримувало функції екосистем.

Повномасштабна військова агресія російської федерації призвела до серйозних пошкоджень критичної інфраструктури та зрошувальних систем. Руйнування дамби Каховської ГЕС ще більше поглибило водну кризу.

В умовах дефіциту води в рослинах відбуваються несприятливі фізіологічні процеси, що зумовлює пригнічення рослин і зниження врожаю, сповільнення